

Klimat- och näringslivsdepartementet

GREENNA Mineral AB
Ombud: Olof Hasselberg
Fröberg & Lundholm Advokatbyrå AB
olof.hasselberg@froberg-
lundholm.se

Ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen för området Norra Kärr K nr 2 i Jönköpings kommun, Jönköpings län

Regeringens beslut

Regeringen beviljar GREENNA Mineral AB (bolaget) bearbetningskoncession enligt minerallagen (1991:45) för området Norra Kärr K nr 2. Koncessionen gäller i 25 år från och med dagen för detta beslut. Koncessionsområdet har den omfattning som framgår av *bilaga 1* och koncessionen är förenad med de villkor som redovisas nedan.

Koncessionen innebär rätt till utvinning av och tillgodogörande av lantan och lantanider, nefelinsyenit, bly, niob, skandium, yttrium och zirkonium inom ett område med en yta om 39,47 hektar och begränsas av räta linjer mellan hörnpunkter med koordinater i SWEREF 99TM enligt följande.

Huvudyta 1

Hörnpunkt	N-koordinat	E-koordinat
1	6 440 660	474 385
2	6 440 650	474 435
3	6 440 645	474 425
4	6 440 625	474 630
5	6 440 430	474 625
6	6 440 330	474 640
7	6 440 090	474 635
8	6 440 950	474 540
9	6 440 760	474 535
10	6 439 710	474 445
11	6 439 735	474 285
12	6 439 815	474 160
13	6 439 960	474 120

14	6 440 070	474 105
15	6 440 225	474 105
16	6 440 415	474 185
17	6 440 530	474 225
18	6 440 535	474 295
1	6 440 660	474 385

För koncessionen gäller följande villkor.

1. Vid nyttjandet av koncessionen ska bolaget, efter samråd med Bergsstaten och berörda länsstyrelser, vidta de försiktighetsmått som behövs avseende området Hålaveden så att områdets nuvarande markanvändning i form av jord- och skogsbruk så långt som möjligt kan upprätthållas.
2. Vid nyttjandet av koncessionen ska bolaget, efter samråd med Havs- och vattenmyndigheten och Länsstyrelsen i Jönköpings län, vidta de försiktighetsmått som behövs för att skydda dricksvattenförsörjningen från Vättern från negativ påverkan.
3. Vid nyttjandet av koncessionen ska bolaget, efter samråd med Bergsstaten och Länsstyrelsen i Östergötlands län, vidta de försiktighetsmått som behövs för att så långt som möjligt skydda Natura 2000-området Holkaberg från väsentlig negativ påverkan.
4. Vid nyttjande av koncessionen får totalförsvarets intressen i det anslutande riksintresseområdet inte påtagligt försvåras. Höga objekt som planeras inom det utpekade MSA-området ska anläggas i samråd med Försvarsmakten.
5. Bolaget ska till Bergsstaten ställa en ekonomisk säkerhet om 3 000 000 kronor. Säkerheten ska ställas senast i samband med anmälan om påbörjad gruvdrift enligt 57 § mineralförordningen. (1992:85) sker.

Ärendet

Bolaget ansökte den 9 december 2024 hos Bergsstaten om bearbetningskoncession enligt minerallagen för området Norra Kärr K nr 2. Ansökan avser utvinning av lantan och lantanider, nefelinsyenit, bly, niob, skandium,

yttrium och zirkonium med en koncessionstid om 25 år. Området Norra Kärr K nr 2 är beläget i Jönköpings kommun, Jönköpings län och ligger inom fastigheterna Jönköping Norra Kärr 1:2 och Jönköping Kaxtorp 1:2. Platsen är belägen cirka 10,5 kilometer nordost om Gränna, cirka 15 kilometer sydväst om Ödeshög och cirka 40 kilometer nordost om Jönköping. Närmaste sjöar är Gyllingesjön, cirka 600 meter österut och Vättern, cirka 1,9 kilometer västerut.

Ansökan

Av ansökan framgår bl.a. följande. Verksamheten planeras bestå av ett dagbrott, ett upplag för anrikningssand och gråberg, ett moränupplag, ett flertal sedimenteringsbassänger, interna arbetsvägar och en tillfartsväg. Därtill kommer det att anläggas ett industriområde med bl.a. primärkross, transportband, anrikningsverk och tillhörande byggnader. Verksamhetsbeskrivningen är i viss utsträckning preliminär och förändringar kan komma att ske inför det att sökanden ansöker om tillstånd enligt miljöbalken. Fullt utbrutet bedöms dagbrottet bli cirka 800 meter långt, cirka 400 meter brett och cirka 150 meter djupt. Brytningstakten ska ökas successivt och bedöms efter något år uppgå till cirka 1,1 miljoner ton malm per år. Under gruvans livslängd om 25 år bedöms mängden bruten malm uppgå till cirka 29 miljoner ton.

Inom och i anslutning till verksamhetsområdet förekommer flera utpekade riksintressen samt skyddade och känsliga områden.

- Området vid Norra Kärr är utpekade som riksintresse för värdefulla ämnen eller material.
- Inom och i närheten av området Norra Kärr finns utpekade riksintressen för naturvård.
- För Vättern med öar och strandområden är riksintresse för friluftsliv utpekade.
- Delar av det planerade verksamhetsområdet ligger inom ett område utpekade som riksintresse för elproduktion (vindbruk).
- I Vättern finns riksintresse för yrkesfiske utpekade.
- Två vattenverk i södra delen av Vättern är utpekade som riksintresse för vattenförsörjning.
- Delvis inom det planerade verksamhetsområdet finns utpekade riksintresseområde för totalförsvarets anläggningar.

- Väg E4, som passerar väster om planerat verksamhetsområde, utgör riksintresse för kommunikationer.

I Norra Kärrs närområde finns dessutom fyra Natura 2000-områden. Dessa är Vättern (uppdelat i fyra områden med en gemensam bevarandeplan), Holkaberget, Narbäck samt Vändelstorp och Målskog. Inget Natura 2000-område ligger inom det preliminära verksamhetsområdet.

Området Hålateden, som är beläget i anslutning till verksamhetsområdet, utgör enligt Länsstyrelsen i Östergötlands län ett ekologiskt känsligt område som utmärker sig vad gäller bibehållna natur- och kulturmiljövärden knutna till ett ålderdomligt, småskaligt och mångformigt odlingslandskap med bland annat gårdar och byar i anslutning till koncentrationer av ängs- och hagmarker. En andel av betesmarkerna i denna del av Hålateden är klassade som s.k. särskilda värden (hög miljöersättning inom jordbrukarstödsystemet). Hålatedsbygden är vidare upptagen som värdefull helhetsmiljö i "Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet" (Naturvårdsverkets rapport 4815, 1997).

Yttranden och synpunkter

Synpunkter på ansökan har under handläggningen hos Bergsstaten inkommit från sakägare och från allmänheten i övrigt. Synpunkterna framgår av bergmästarens yttrande, *bilaga 2*.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har yttrat sig gällande det utpekade riksintresseanspråket Norra Kärr och har anfört bl.a. följande. Fyndigheten är mycket viktig för Sveriges samt EU:s försörjning av sällsynta jordartsmetaller (Rare Earth Elements, REE), som används till bl.a. permanentmagneter i elektriska motorer. Norra Kärr är en av Europas rikaste REE-fyndigheter. Särskilt är andelen s.k. tunga sällsynta jordartsmetaller relativt hög. Det finns ingen produktion av sällsynta jordartsmetaller inom EU i dag. Riksintresseanspråket bör tillmätas mycket stor betydelse i aktuellt ärende.

Bolaget har bemött sakägarnas och allmänhetens synpunkter och sammanfattningsvis anfört följande. Det följer av såväl lagtext som förarbeten att en miljökonsekvensbeskrivning i en ansökan om bearbetningskoncession inte kan ha samma omfattning och detaljeringsgrad som en miljökonsekvensbeskrivning som ligger till grund för en ansökan om miljötillstånd. Projektet har anpassats på så sätt att utvinningen närmast kan jämföras med en något

utökad bergtäkt, och preliminära bedömningar visar att påverkan på omgivningen kommer att bli liten. Det är uppenbart att intresset av att försörja Sverige och EU med sällsynta jordartsmetaller väger tyngre än något annat markanvändningsintresse vid Norra Kärr.

Länsstyrelsernas yttranden

I enlighet med 8 kap. 1 § minerallagen remitterade bergmästaren bolagets ansökan till Länsstyrelserna i Jönköpings och Östergötlands län med begäran om yttrande avseende tillämpningen av 3 kap. 4 kap. 1–7 §§ och 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken och 8 kap. 6 a § minerallagen.

Båda länsstyrelserna anser att miljökonsekvensbeskrivningen kan godkännas och att bearbetningskoncessionen inte kommer medföra sådan väsentlig skada på jord- eller skogsbruket som avses i 8 kap. 6 a § minerallagen. Vad gäller påverkan på Natura 2000-områden anför länsstyrelserna att denna fråga prövas slutligt i samband med tillståndsprövning enligt miljöbalken. Länsstyrelserna gör bedömningen att Natura 2000-områdena utifrån sin status som riksintresseområden inte utgör hinder mot att meddela bearbetningskoncession. Därutöver anger länsstyrelserna följande.

Länsstyrelsen i Östergötlands län bedömer att flera lantbruksföretag påtagligt kommer att påverkas negativt av en gruvetablering, vilket skulle kunna medföra att förutsättningarna för upprätthållandet av de höga värden som finns inom Hålaveden påtagligt försämras. Mot bakgrund av det höga samhällsekonomiska värde som fyndigheten vid Norra Kärr utgör bedömer länsstyrelsen, vid en avvägning mellan behovet av att skydda ekologiskt känsliga områden och att utvinna fyndigheten, att företräde bör ges för utvinningen av metaller. Länsstyrelsen anser att ett villkor till skydd för området Hålaveden ska föreskrivas enligt följande.

- Bolaget ska, efter samråd med Bergsstaten och berörda länsstyrelser, vidta försiktighetsmått och åtgärder i den omfattning som krävs för att skydda jord- och skogsbruksnäringen i det ekologiskt känsliga området Hålaveden, utanför koncessionsområdet, från negativa konsekvenser av gruvdriften.

Länsstyrelsen i Jönköpings län bedömer att en bearbetningskoncession inte är förenlig med riksintresset naturvård (Norra Kärr). Med utgångspunkt i SGU:s yttrande bedöms vid den avvägning mellan oförenliga intressen som

ska ske enligt 3 kap. 10 § miljöbalken, att riksintresse för värdefulla ämnen och material bör ges företräde.

Vad gäller övriga berörda riksintressen bedömer länsstyrelsen att bearbetningskoncessionen är förenlig med dessa.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anser att koncessionen inte behöver förenas med några sådana villkor som avses i 4 kap. 5 § minerallagen. Påverkan och konsekvenser av uppstartsarbetet ska prövas i samband med prövningen av gruvverksamheten enligt 9 kap. miljöbalken.

Länsstyrelserna i Jönköpings och Östergötlands län har sammantaget bedömt att det vid en tillämpning av 3 och 4 kap. samt 8 kap. 6 a § miljöbalken inte finns hinder mot att bevilja bolagets ansökan om koncession. Båda länsstyrelserna tillstyrker således att koncessionen beviljas.

Bolaget har redovisat sin inställning till Länsstyrelsen i Östergötlands läns yttrande i huvudsak enligt följande. Utgångspunkten är att försiktighetsmått och begränsning av omgivningspåverkan i allmänhet från en gruvdrift ska prövas inom ramen för en tillståndsprövning enligt miljöbalken. Bolaget har mycket begränsade möjligheter att överhuvudtaget vidta några åtgärder som skulle kräva försiktighetsmått för att inte påverka jord- och skogsbruksnäringen i Hålateden utan ett tillkommande miljöbalkstillstånd. Det finns goda möjligheter att hantera, och vid behov reglera, villkorsförslaget inom ramen för en kommande prövning enligt miljöbalken. Bolaget motsätter sig därför det föreslagna villkoret.

Ärendets handläggning hos regeringen

Regeringen har berett ägare av fastigheter inom det planerade verksamhetsområdet tillfälle att yttra sig över bergmästarens yttrande. Synpunkter har även kommit in från närboende och från ett antal föreningar. I huvudsak överensstämmer dessa med de synpunkter som finns redovisade i bergmästarens yttrande.

Skälen för regeringens beslut

Tillämpliga bestämmelser, utöver de som anges nedan, framgår av bergmästarens yttrande.

Regeringen instämmer i bergmästarens bedömning att den påträffade fyndigheten sannolikt kan tillgodogöras ekonomiskt samt att fyndighetens belägenhet och art inte utgör hinder mot att bevilja den ansökta koncessionen.

Vidare bedömer regeringen i likhet med bergmästaren att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken, samt utgör ett tillräckligt underlag för denna prövning, och att den därför kan godkännas. Även underlaget i övrigt bedöms vara tillräckligt.

Frågan är därefter om tillämpningen av hushållningsbestämmelserna i 3 kap. och 4 kap. 1–7 § miljöbalken utgör hinder mot att bevilja koncessionen. Hushållningsbestämmelserna utgör den rättsliga grunden för den fysiska riksplaneringen i Sverige. Vid tillämpningen av hushållningsbestämmelserna ska hänsyn tas till såväl bevarandevärden som till intressen för de areella näringarna. Avsikten är att förhindra att områden som är av stor nationell betydelse för en viss användning tas i anspråk för annat ändamål. Det är alltså i första hand fråga om markpolitiska avvägningsregler med prioritering av vissa utpekade intressen. Bestämmelserna innebär att det ska göras en bedömning av vad som är den mest ändamålsenliga och lämpliga användningen av den mark som omfattas av en ansökan om bearbetningskoncession.

Vid en prövning där två eller flera riksintressen aktualiseras, prövas i första hand om intressena är förenliga med varandra. Om ett område är av riksintresse för flera ändamål som bedöms vara oförenliga ska enligt 3 kap. 10 § miljöbalken en avvägning göras av vilket intresse som bör ges företräde. Det är först när en åtgärd befaras medföra påtaglig skada på eller påtagligt försvåra för motstående riksintresse som åtgärden kan sägas vara oförenlig med riksintresset (jfr. MÖD 2006:48).

Regeringen bedömer att det inte finns skäl att ifrågasätta de utpekade riksintresseområdena och inte heller att Hålaveden är att anse som ett sådant ekologiskt känsligt område som omfattas av 3 kap. 3 § miljöbalken.

I likhet med bergmästaren anser regeringen att vad som framkommit i ärendet inte utgör skäl att frångå länsstyrelsernas bedömning i fråga om tillämpningen av 3 och 4 kap. 1–7 §§. Mot den bakgrunden konstaterar regeringen att förutsättningarna för att bevilja den aktuella ansökan är uppfyllda.

Frågan är därefter om koncessionen bör förenas med villkor enligt 4 kap. 5 § minerallagen. Som bolaget har anfört prövas verksamhetens omgivningspåverkan i huvudsak inom ramen för en tillståndsprövning enligt miljöbalken. Det finns dock inte något principiellt hinder mot att ett beslut om koncession enligt minerallagen förenas med villkor som syftar till att tillgodose intressen som även regleras i annan lagstiftning, under förutsättning att villkoren har ett sakligt samband med den tillåtna verksamheten. Det är inte ovanligt att koncessionsbeslut innefattar vissa mer övergripande villkor om hänsyn till intressen som ska uppfyllas i den fortsatta projekteringsprocessen. Den prövning som ska göras enligt annan lagstiftning aktualiseras regelmässigt i ett senare skede av koncessionens giltighetstid och avser mer detaljerade frågor. Det är alltså avsett att de övergripande villkoren till skydd för motstående intressen som uppställts i koncessionsbeslutet då ska kunna ges en mer preciserad utformning (se prop. 1991/92:161 s. 10).

Mot bakgrund av att den planerade verksamheten riskerar att medföra påverkan på angränsande markanvändning och näringar anser regeringen, i likhet med Länsstyrelsen i Östergötlands län, att ett villkor för att begränsa sådan påverkan framstår som ändamålsenligt. Regeringen anser vidare att det i detta skede finns skäl att föreskriva villkor till skydd för både dricksvattenförsörjningen från Vättern och Natura 2000-området Holkaberg. Frågor om verksamhetens miljöpåverkan i övrigt hanteras, som framgår ovan, i efterföljande prövning enligt miljöbalken. Koncessionen ska mot denna bakgrund förenas med de villkor som framgår under Regeringens beslut.

På regeringens vägnar

Ebba Busch

Anna-Mona Herrburth

Kopia till

Kulturdepartementet/KKM

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet/SPN

Bergsstaten, dnr. BS 22-1321-2024

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Länsstyrelsen i Östergötlands län

Jönköpings kommun

Ödeshögs kommun

Gunilla Högberg Björck, GBH Miljörätt, gbhmiljoratt@gmail.com

